

EVA DE VITRAY MEYEROVITCH'İN HAYATINDA MEVLÂNA'DAN İZLER

Abdullah ÖZTÜRK*

ÖZET

“Ben gizli bir hazineyim bilinmek istedim, onun için mahlûkatı yarattım” diyen Yüce Yaratıcı, kendisine ulaşmayı arzu edenler için evrende sayısız izler ve mesajlar bırakmıştır. Mevlâna da bu hakikat yolunda birçok izler, mesajlar ve eserler bırakmıştır. Tesadüfen Mevlâna'nın mesajlarına rastlayan ve onun izini süren Eva De Vitray MEYEROVITCH önce Mevlâna'yı bulmuş, sonra İslam'la tanışmıştır. Mevlâna'nın yolundan giden Havva Hanım da eserleriyle Mevlâna ve İslam'dan sayısız izler ve mesajlar bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna, iz bırakmak, iz sürmek, mesaj, hakikat, İslam

TRACES FROM MAWLÂNÂ IN THE LIFE OF EVA DE VITRAY MEYEROVITCH

ABSTRACT

Saying “ I’m a secret treasure, I desired to be recognised that’s why I created human beingé God has left numerous traces and messages in the universe for those who want to reach him. Also, Mawlânâ left numerous traces, messages and Works in this path of truht. Eva de Vitray Meyerovitch, who ran across Mawlânâ’s messages by chance and followed his route then she met Islam. Havva Hanım, followed of Mawlânâ, with her Works, left many traces and messages from Mawlânâ and Islam.

Key Words: Mawlânâ, leave traces, follow traces, message, truht, Islam.

---

* Doç. Dr., SÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı ABD.

Kendisinden sonraki tüm zamanlara damgasını vuran Hz. Mevlâna'nın, dünyada bıraktığı izleri tartıştığımız bir ortamda, Mevlâna izlerinden neleri kastettiğimizi daha iyi anlamak için, konularımızın ana temasını oluşturan " *iz, iz bırakmak ve iz sürmek*" gibi bazı kavramların dinî ve ilmî içeriklerine açıklık getirmek, yine Eva de Vitray Meyerovitch gibi Mevlâna'da iz süren batılıların bizde oluşan, neden Mevlâna, sorusuna açıklık getirmek için ufak bir giriş yapmak faydalı olur diye düşünüyoruz.

Aslında " *iz bırakmak*" yaratıcı bir kudret olan Allah'ın da bir tavrıdır. Kur'ân-ı Kerim'de çok geçen ve Kur'ân terminolojisinin en önemli kavramlarından biri olan " *âyet*", Arap dilinde; " *İşaret, iz, gösterge, belirti, delil*," anlamlarına gelmektedir. " *Ben gizli bir hazineyim bilinmek istedim, onun için mahlûkatı yarattım*," diyen yüce Yaratıcı, kendisine ulaşmayı talep edenler için, evrende sayısız izler bırakmış, insanlardan bunları görmeleri, duymaları ve anlamalarını istemiştir. Nitekim *Zâriyet* suresinin 20-21. ayetinde : " *İnananlar için yeryüzünde Allah'ın varlığına birliğine delalet eden nice işaretler vardır. Kendi öz benliğinizde de, nice işaretler alâmetler var. Hâlâ bunları görmüyor musunuz?*" der. Allah'ın yeryüzündeki en büyük eseri, izi ise insandır. Böylece, bilinmenin temel kuralı, iletişim için insanı muhatap alan yüce Yaratıcı, Hz. Âdem'e eşyanın isimlerini de öğreterek tüm bu ayet ve işaretlerle onları hakikate ulaştıran, iletişim şemasını da kurmuştur. Neticede *Mutlak Hakikat*'in izlerini taşıyan bu ayetlerin veya göstergelerin tümü kâinat dilini oluşturmaktadır. " *Dilin yaratılması için, önce insanın yaratılması gerekli ise de insanın ne olduğunun anlaşılması ancak dilin yaratılması sayesinde mümkün olmuştur*"¹, diyen dilbilimci Jean Louis Prieto " *Mesajlar ve İşaretler*" adlı eserinde, hakikatın öğrenilmesinde ki bu insan ve dil gerçeğinin önemini ortaya koymuştur. Arapçadaki ayet sözcüğünün batı dillerindeki karşılığı ise, *sinyal, endis, icôn, sembol* anlamlarını kapsayan " *signe*" sözcüğü olup, Yunancadaki " *sem-*" *semeio; seman*²;" *sema(t)* köklerinden gelmektedir. F.Saussure'e göre doğanın dilinde terennüm eden, gerek ilahî, gerek beşerî kaynaklı, tüm bu göstergeleri inceleyen bilim dalına " *Göstergebilim*" denir. Ayrıca göstergebilimin içinde bir bölüm olan, sese ve yazıya dayalı tabi dilleri inceleyen bilim dalına da *Dilbilim* denilmektedir. İster ilahî, ister beşerî kaynaklı olsun, dilbilim açısından varlığıyla iz bırakan, âyet, işaret, söz, yazı, rakam, nota endis, semptom, resim, ses, görüntü, his, düşünce gibi, beş duyumuzla algılayabildiğimiz her göstergenin, bir göstere-

¹ J., Louis Prieto, *Messages et Signaux*, puf, Paris, 1974, s.21

² Jeanne Martinet, " *Clef pour la sémiologie*", édition seghers, Paris, 1973-1975, s.7

ni," *signifiant*"'ı, yani dilde yazılış şekli, sureti, objesi, bir de," gösterileni", "sinifié"si, yani içerdiği konsepti, neye yaradığı, neyi gösterdiği fikri, düşüncesi, vardır. Dolayısıyla her göstergenin iki boyutu vardır: "*Gösteren ve gösterilen.*" Onun için aynı eser, aynı söz, aynı kelime karşısında herkes aynı tepkiyi vermez. Çünkü algılaması farklıdır. Türkiye'de bir inek yolun ortasına yatsa, bir şey olmaz. Ama Hindistan da yatsa trafik aksar. Zira inek karşısında aynı "*gösterene*" farklı "*gösterilene*" sahibiz. Çünkü ineğin onlarda kutsal boyutu vardır.

Yaşadığı dünyayı kendi dili, tecrübesi ve düşüncesine göre algılayan insanoğlu, kendi hayatına yön vermek istemiş, hatta bu yolda sayısız mesafeler kat etmiştir. Ancak her şeye rağmen bazı olayların kendi iradesi dışında oluştuğunu idrak edip, evrendeki hayatının bir başı bir de sonu olduğunu görünce, kendisine hep şu soruları sormuştur: Ben kimim? Nereden gelip nereye gidiyorum? Hayatımın bir anlamı var mıdır? Kendi hakikatinin esrarını anlamaya çalışan bu insan, insanlık tarihinin geçirdiği evrelere paralel olarak dinlerin, mitolojilerin ve ilimlerin izini sürerek hep bu soruların cevabını aramıştır.

Nitekim kâinat dilini sorgulayarak karanlıklarda Rabbini arayan Hz. İbrahim, "*En-am*" (74-82) suresinde de belirtildiği gibi, önce yıldızların, sonra ayın, daha sonra da güneşin izini sürer. Ama hepsinin battığını gören Hz. İbrahim, "*Küllü Ak'ın*" gerçeklerini idrak ederek, "*Ben yüzümü tamamen, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim ve artık ben asla Allah'a ortak koşanlardan değilim*"; der. "*Böylece biz İbrahim'e göklerin ve yerin muhteşem varlıklarını gösteriyorduk ki, kesin inananlardan olsun*"³ diyen Yüce Yaratıcı, da İnsan'ın nereden gelip nereye gideceğinin cevabını veriyordu.

Ancak ne var ki, bir zamanlar ilkel insanın ilah olarak kabul ettiği aya ve yıldızlara seyahati bile gerçekleştiren modern insan, modern çağda mutlak hakikati idrak eden "insan-ı kâmil'e ulaşamamıştır. Modern dünyanın modern mimarlarındaki bu çelişkinin sebebi, Roger Garaudy'nin daha çok Hıristiyan dünyası için yazdığı "*Allaha İhtiyacımız Var mı?*" (Avons-nous besoin de Dieu?.) Kitabındaki şu cümlelerde gayet açıktır: *Tüm ilahî dinler ve hikmetler insana nereden gelip nereye gittiğini, hayatının bir anlamı olup olmadığını öğretiyordu. Fakat Avrupa da 16. yüzyıldan itibaren kendini Tanrı'nın yerine koyan insan dünyayı yönetme iddiasına soyunmuştur. Bilimin ve tekniğin kendisine verdiği bu güçle tabiatın hâkimi olmayı hayal eden bu insan, yaşadığı gezegenin bütün kıtalarına ve diğer insanlarına da hükmetmek istemiştir. İdeolog-*

³ Kur'an, En-am, 74-82

ların,"insanlık başarısı olarak ilan ettikleri bu gelişme 18. ve 19. asırda da sürmüş, ama 20. yüzyılın ilk yarısında 1929 yaşanan insanlık krizi ve İkinci Dünya savaşıyla yerini bunalıma bırakmıştır"⁴

1942 de kendisini fırtınanın ortasında bulunan Jean Paul Sartre, bu var oluş bunalımını "Varlık ve Yokluk" adlı eserinde şu cümlelerle açıklıyordu: "İnsan tanrılık iddiasına soyunmaktadır, fakat Tanrı fikri çelişkilidir. Boşuna uğraşıyoruz, insan ihtirassız bir tutkudur. Hayat saçmadır. Hayatın bir anlamı yoktur."⁵ Fransa'da 1968 öğrenci olaylarına da öncülük eden Jean Paul Sartre'nin, o dönemde batıyı etkileyen Varoluşçu (existensialiste) felsefesinin anlamı, özeti kısaca "yaşadığı dünyaya hükmettiğine inanan modern insanın, filozofun kendi eliyle kendi iflasını imzalamasından başka bir şey değildir.

1909 yılında Fransa'nın Boulogne bölgesinde eski bir Fransız aristokrat ailede dünyaya gelen ve Batının geçirdiği bu evreleri yakından tanıyan ve sorgulayan araştırmacı, felsefeci, yazar Eva de Vitray Meyerovitch'in Mevlâna ile tanışması da tam böyle bir döneme rastlar. Zira İkinci Dünya Savaşı patlak verdiği sıralarda Paris İlmî Araştırmalar Millî Merkezi'nde çalışan Eva de Vitray Meyerovitch, eski Latin ve Yunan metinlerini inceleyerek, hem insanlığın içine düştüğü bu sorunları anlamak, hem de Hıristiyan Katolik mezhebindeki çelişkili karmaşık sorunlara çözüm aramakla meşguldü.

Böyle bir arayış içinde, bir gün Sorbon Üniversitesi kütüphanesinde incelediği felsefe katalogları içinde tesadüfen Mevlâna'nın izine rastlayan Eva de Vitray Meyerovich, bir an şaşkınlık geçirir.. Orada, Dr. Muhammet İkbâl tarafından kaleme alınmış, Hz. Mevlâna'nın görüşlerini anlatan yarım sayfalık bir metinde Mevlâna'ya ait bazı mısralar okur ve çok etkilenir. Adeta düşünce şoku yaşayan Eva de Vitray, kendine ait şu sözleri söyler : "Ya şimdiye kadar okuduğum Yunan Felsefecilerin öğretileri, ya da burada okuduğum Mevlâna'nın sözleri doğrudur". Bu ikilemi yaşayan Eva de Vitray, hemen Mevlâna'nın izini sürmek ister, ama nafi. Kütüphanelerde Mevlâna'ya ait başka bilgi ve belge bulamaz. Yapacağı tek şey Mevlâna'yı anlamak için Dr. İkbâl'in izini sürmektir.

Öyle yapar ve Dr. İkbâl'in izini sürer. İlk olarak onun "İslam'da Dinî Düşüncenin Yeniden Yorumu" adlı İngilizce eserini okur. Kafasında oluşan

⁴ Reger Garaudy, *Avons-nous besoin de Dieu?* Desclée de Brouwer 1993, s.11-12

⁵ J. Paul Sartre, *L'Être et le Neant*, s.653-708

birçok sorunun cevaplarını ve İslam'ın evrensellik anlayışını da bu kitapta bulur. Bununla da yetinmeyip, Dr. İktal'in tüm İngilizce yazılmış eserlerini okuyan ve onların birçoğunu Fransızcaya çeviren Eva de Vitray, İran'da Farsça öğrenir ve Mevlâna araştırmaları üzerine yoğunlaşır. Daha sonra "İslam'da Şiir ve Mistik Düşünce" (*Mystique et poésie en Islam*) adlı doktora çalışması yapar.

Böylece, Mevlâna düşüncesinde İslam'ı anlayan Eva Hanım İslam'a girmeyi düşünür. Ama içinde yaşadığı Batı dünyası, konumu ve aile yaşantısı açısından gerçekleşmesi pek kolay olmayan bu düşüncesinin karar aşamasında, yaşadığı güçlükleri yine kendisi şu cümlelerle anlatır.

"Mevlâna'nın dizinin dibinde oturabilen bir mürit olmuş olsaydınız bu çok kolay ve harika bir şey olurdu (...) Ama benim İktal'in eserini okuduktan sonra İslam'a attığım ilk adımlar çok kolay olmadı. Çünkü ben Katolik inancının Anglikan mezhebinden bir büyükannenin elinde yetişmiş ve kocası da Yahudi olan biriydim. Bana kılavuzluk edebilecek birisi olmadığı için bazen kendimi kaybediyordum, böyle bir kararla delice bir şey yaptığım duygusuna kapılıyordum. Bir gün dua ederek "Ey Tanrım! Ne olur, ne yapmam gerektiğini bana sen söyle! Bana bir işaret gönder." Dedim. Bu işaret bana rüya ile geldi. Bir gün rüyamda mezara gömüldüğümü, mezar taşımın da isminin Arapça harfleriyle Havva şeklinde yazılı olduğunu gördüm. Bana biraz tuhaf geldi, çünkü hem mezara gömülür, hem de mezarımı nasıl görürüm diye rüyamda kendi kendime konuşuyordum. Uyandığım zaman rüyamda bana şu sözlerin söylendiğini hatırladım "Peki canım, bir işaret istedin, o işaret de şu: Bir Müslüman olarak gömüleceksin." Bundan sonra İslam ile yoluma devam ettim. 15 yıl sonra İstanbul'a ilk seyahatimi gerçekleştirdim. Daha önce UNESCO' da tanıdığım bir derviş bana yeniden restore edilen, inşaat halindeki bir Mevlevîhane yi gezdirdi. Ziyaret esnasında bir an çok şaşırıp durakladım. Çünkü yıllar önce rüyamda gördüğüm mezarıma benzeyen bir mezar gördüm. Halil Can "Bu nedir?" diye sorduğumda, o da burası Mevlevî kadınlara ait bir mezarlık dedi. O zaman Mevlevî olmam gerektiği mesajını da almış oldum."⁶

"İslam, l'autre visage" (İslam'ın Güler Yüzü) isimli kitabında da bahsettiği bu rüyasını, kendisiyle tanıştırmak için götürdüğüm rahmetli Prof. Dr. Orhan Karmış hocaya da, 75 rue Claude Bernard Paris 5 de bulunan 5. kattaki evinde anlatmıştı. Kendisine nasıl Müslüman olduğunu soran Fran-

⁶ Eva de Vitray Meyerovitch, "İslam, l'autre visage", Le seuil, 1995, s.55-56 ve 77

sız dostlarına, Mevlâna ile buluştum, İslamla tanıştım diyen Havva Hanım, genellikle çok etkisinde kaldığı bu rüyasını anlatır ve onlara espri yapmaktan da geri kalmazdı. “Fransızca dilekte bulundum; Arapça cevap aldım. Anladım ki Allah Fransızca da biliyor. ” derdi.

Böylece Mevlâna ile buluşan, İslam’la tanışan Havva Hanım’ın bundan sonraki en büyük arzusu ve uğraşı Mevlâna’yı ve onun eserlerini Batı dünyasına tanıtmak ve hakikat yolunu göstermek olmuştur. Fransa’daki ilmî araştırma merkezinin bir üyesi olarak Mısır’daki Ezher Üniversitesinde 6 yıl felsefe hocalığı yapan, Batı ve İslam dünyasını çok iyi tanıyan Havva Hanım, gerçek İslam’ın Batıya ancak Mevlâna anlayışı ve öğretisiyle tanıtılabileceğinin farkındadır.

Bu amaca uygun olarak uluslararası bir kongrede açıkça “Yapmak istediğim şey, maneviyattan yoksun, manaya aç Batı gençliği için hala gündelliğini koruyan Mevlâna mesajlarını tespit etmek ve onlara sunmaktır”⁷ demiştir.

Bu yolda önce Farsça öğrenmeye karar veren Havva Hanım üç yıl Farsça çalışır ve bir süre İran’da kalır. Bu arada Tebriz Üniversitesi eski rektörü Cemşit Mortazavi ile tanışır ve ondan Mesnevi’yi birlikte Fransızcaya çevirme sözü alır ve daha sonra bu arzusunu gerçekleştirir.

Havva Hanım’dan kalan Mevlâna İzleri ve Eserleri

Mevlâna yolunda Hakka ve hakikate yönelen Havva Hanım’ın Mevlâna’dan aldığı ve Batı dünyasına bıraktığı kalıcı izleri aşağıdaki başlıklar altında sıralayabiliriz.

I- Eserleri ve Yorumları

30’a yakın eserin sahibi olan Havva Hanım’ın Mevlâna tanıtımına sağladığı katkıları 7 noktada toplamak mümkündür.

İlk defa Fransızcaya çevirdiği Mevlâna’nın eserleri ve bu eserleri sunarken yaptığı çarpıcı, bilimsel yorumlar.

Mevlâna’yı tanıtmak için bizzat kendisinin yazdığı araştırmaya dayalı kitaplar.

Uluslar arası kongre ve toplantılarda Mevlâna hakkındaki tebliğleri.

⁷ Eva de Vitray Meyerovitch, “1. Milletler arası Mevlâna Kongresi” Tebliğler 3- 5 Mayıs 1987 Konya, s.27

Bugün hala bilimsel faaliyetlerini internet sitelerinde izleyebildiğimiz “İslam et Occident”, “Soufisme d’Orient et d’Occident” gibi derneklerin kurulmasını sağlamak ve bu dernekler vasıtasıyla Mevlâna anlayışını Fransa’da yaymak.

5- Ölümünden sonra geride bıraktığı faaliyetleri ve Mevlâna sevgisiyle yetiştirdiği gençlerin kendisi hakkında internet sitelerinde yayınladıkları mesajlar.

6- Mevlâna yorumuyla İslam’a girmesi ve İslam’a peşin hükümlerle yaklaşan Batılılara “İslam, l’autre visage” adlı kitabıyla, İslam’ın güler yüzünü tanıtmaları.

7- Havva Hanım’ın Farsçadan Fransızcaya çevirdiği Mevlâna ve Mevlâlikle ilgili başlıca eserleri:

Odes Mystiques, Editions Klingsieck, 1973 (Şems-i Tebriz-i Divanı’ndan seçmeler.)

Le Livre du Dedans, de Djalal-Od-Din Rûmî, Editions Sinbad, 1976

La parole secrète de sultan Valad, Editions du Rocher, 1982

Rubaiyat, Editions Albin Michel, 1987

Lettres de Rûmî, Editions J.Renard

Mathnawi de Djalal-Od-Din Rûmî, 6 vol (506000 vers) Editions Rocher, 1990

Maître et disciple (sultan veled marif) Paris 1982, Editions Sindbad

Mevlâna ve Tasavvuf üzerine telif ettiği eserler de şunlardır:

Mystique et Poésie en Islam, Editions Desclée de Brouwer, 1972

Les chemins de la Lumière, contes sufis, Editions RETZ, 1982

Rûmî et le soufisme, éd. Du Seuil, 1977

Anthologie de soufisme, éd. Sindbad 1978

Konya et la Danse cosmique, éd. Jacqueline Renard 1989

Farsça öğrendikten sonra özellikle 1970 yılından itibaren çalışmalarını Mevlâna üzerinde yoğunlaştıran Havva Hanım, Batıda Mevlâna’yı tanıtabilmek için yukarıda görüldüğü gibi iki tip yayın yapmaya başlar. Bunlardan biri Mevlâna’nın eserlerinin Farsçadan Fransızcaya çevirileri, diğeri ise Mevlâna düşüncesi ve tasavvufunu tanıtan araştırmaya dayalı eserler. Aslında 1972 – 1990 yılları arasında yayımlanan çeviri ve araştırma kitapları Mevlâna’yı kısa zamanda tanıtmaya yolunda birbirini tamamlayan çalışmalardır. Örneğin Havva Hanım’ın 1972 de yayımladığı “Mystique et Poésie

en İslam, Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî et l'Ordre de Derviches tourneurs" (İslam'da Şiir ve Mistik Aşk, Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî ve Sema) adlı eseri, edebiyat ve şiir dünyasında hayli dikkat çekmiştir. Eserden çok etkilenen batılı okuyucular Mevlâna'nın Mesnevi'si ve diğer eserlerini görmek ve okumak istemişlerdir. Çünkü eserin içeriği tamamen Mevlâna'nın eserlerinden örneklerle doludur. Diğer taraftan, bu eseri okuyan batılı okuyucular, Hz. Mevlâna'nın batıda bilindiği gibi sadece dönen dervişlerin şeyhi değil, aynı zamanda tüm bu eserlerin yazarının da olduğunu öğrenmişlerdir.

1977 de yayınlanan "Rûmî et le Soufisme"⁸ (Mevlâna ve Tasavvuf) isimli kitap, Mevlâna ailesinin kısa bir özgeçmişini, geçtiği yolları, mücadelelerini, Konya'ya nasıl, ne zaman yerleştiğini, Mevlevîliğin doğuşunu ve tarih boyunca Konya'dan Balkanlara kadar nasıl yayılıp yerleştiğini Fransızca olarak anlatan ve birçok batı diline çevrilen bir kitaptır.

Aynı şekilde 1989 yılında yayınladığı "Konya ou la Danse Cosmique"(Konya Hz. Mevlâna ve Sema)⁹ isimli kitabıyla da Mevlâna'nın türbesinin bugün dünyanın en eski şehri sayılan 9000 yıl önceki Çatalhöyük'e sadece 40 km uzakta Romalılara ve Selçuklulara başkentlik yapmış olan, eski adıyla İconium denilen, Konya'da bulunduğunu, yine Aziz Saint Paul'un İncili ilk olarak bu bölgelerde vaaz etmeye başladığını anlatarak, batılı dostlarını Konya'da her yıl yapılan Mevlâna törenlerine davet etmektedir. Şiirleriyle Yunus Emre'yi de anlatan kitap tam bir Konya kültür tarihi niteliğindedir.

Ayrıca "La Quete de l'Absolu" (Mutlağın Aranışı) başlığıyla yayınladığı Mesnevi çevirisindeki ön sözü ile de batılıların dikkatini çeken Havva Hanım, Mesnevi'de, daha 1940'larda söz konusu olan bir "Nükleer Fizik Teorisi" ve atomdan bahsedildiğini, bunun ne Yunan'daki Démocrite, ne de İslam felsefesiyle ilgisi olmadığını, ne Mevlâna, ne sonraki dönemlerde de bilinmediğini, dolayısıyla Mevlâna'nın bu çok ilginç atom ve nükleer güçle olan ilgisini (M.çev. s 11; VI/4580, 38, 2900; II/1706, 1611; V/3850) açıklamanın kolay olmadığını belirtmektedir.

Kısacası tıpkı farklı kıta ve kollardan geçerek ummana kavuşan nehirler gibi, farklı din ve dillerden geçerek Mevlâna ile buluşan Eva de Vitray

⁸ Eva de Vitray Meyerovitch, *Rûmî et le Soufisme*, éd. Du Seuil, 1977

⁹ Eva de Vitray Meyerovitch: "Konya ou la danse cosmique", Çev: Abdullah ve Melek Öztürk "Konya Hz. Mevlâna ve Sema" Kültür Bakanlığı, Konya Valiliği 2000

Meyerovitch, Mevlâna düşüncesini önce anlama ve anlatmaya, sonra da yaşama ve yaşatmaya çalışmıştır. Bu anlamda Mevlâna öğretisinden aldığı mütevazı ve entelektüel kimliğiyle birçok batılı ve doğulu insanın kendisi gibi İslam'ı kucaklamasını da sağlamıştır. Başkalarından farkı da buradadır. "Tüm zamanların en büyük mistik dehası, tek önderim Hz. Mevlâna "diyen, Havva Hanım, Mevlâna ve Türk kültürüne yaptığı hizmetlerinden dolayı 1987 yılında Selçuk Üniversitesi tarafından Mevlâna adına düzenlenen uluslararası bir kongrede son bir arzusunu daha dile getirmişti. Hayatının büyük bir kısmını Hz. Mevlâna'ya adayan bu vefakâr insanın bu arzusu da vefat ettiği zaman çok sevdiği Hz. Mevlâna'nın türbesinin arkasında bir mezarlığa gömülmekti. Bu arzusunu Konya'dan Paris'e birlikte dönerken bana da şu sözlerle iletmişti: "Abdullah sen benim manevi oğlum sayılırsın, ben ölünce beni Fransa'da bırakma, Konya'ya götür, Mevlâna'nın arkasında mütevazı bir mezarlığa defnimi sağla demişti" Ama gerek yaşlılığı ve rahatsızlığı dolayısıyla, gerekse elde bu meyanda yazılı bir vasiyetin bize ulaşmaması nedeniyle bu arzusu gerçekleşmemiştir. Belki hayatta kalan iki oğlu bu arzusuna rıza göstermemiş de olabilirler. Bu konuda bir bilgimiz yok. Bildiğimiz tek şey 20 Temmuz 1999 günü ebediyete intikal eden Havva Hanım'ın, Paris yakınlarında bir Müslüman mezarlığında meftun olup, isminin yazıldığı bir mezar taşının dahi olmamasıdır. Havva hanımla ilgili aldığımız son bilgi ise ölürken yanında bulunan bakıcısı Cezayirli Ayşe Sası hanımefendinin mektubuna göre, satın alınan 10 yıllık mezar süresinin dolmak üzere olduğu ve mezar ücretinin tekrar ödenmemesi durumunda mezarın kaldırılıp, kemiklerinin kimsesizler mezarlığına gömüleceğidir. Yüreğimizi dağlayan bu haber üzerine biz de hem rahmetlinin son arzusunu yerine getirmek, hem de bize yüklediği manevi sorumluluktan kurtulmak için mezarının Konya'ya nakli konusunda oğullarına ikna mektupları yazdık. İnşallah oğullarından gerekli izni alır, bu görevi ifa ederiz. Eserleriyle hâlâ aramızda yaşayan Havva Hanım'a Allah'tan rahmet diliyoruz.

KAYNAKÇA:

Eva de Vitray Meyerovitch, "İslam, l'autre visage", *Le seuil*, 1995, s. 55- 56 ve 57

Eva de Vitray Meyerovitch, "1. Milletler arası Mevlâna Kongresi Tebliğler" 3- 5 Mayıs 1987 Konya s.27

Eva de Vitray Meyerovitch, "Konya oı la danse cosmique" Çev: Abdullah ve Melek Öztürk, "Konya Hz. Mevlâna ve Sema" Kültür Bakanlığı, Konya Valiliği 2000

Eva de Vitray Meyerovitch, *Odes Mistiques, Editions Klincksieck*, 1973 (Şems-i Tebriz-i Divanı'ndan seçmeler.)

Eva de Vitray Meyerovitch, *Le Livre du Dedans, de Djâlâl-Od-Din Rûmî*, Editions Sinbad, 1976

Eva de Vitray Meyerovitch, *La parole secrète de sultan Valad*, Editions du Rocher, 1982

Eva de Vitray Meyerovitch, *Rubaiy'at*, Editions Albin Michel, 1987

Eva de Vitray Meyerovitch, *Lettres de Rûmî*, Editions J.Renard

Eva de Vitray Meyerovitch, *Mathnawî de Djâlâl-Od-Din Rûmî*, 6 vol (506000 vers) Editions Rocher, 1990

Eva de Vitray Meyerovitch, *Maître et disciple (Sultan Veled Marif)*, Paris 1982, Editions Sindbad

Mevlâna ve Tasavvuf üzerine telif ettiği eserler de şunlardır:

Eva de Vitray Meyerovitch, *Mystique et Poésie en Islam*, Editions Desclée de Brouwer, 1972

Eva de Vitray Meyerovitch, *Les chemins de la Lumière*, contes sufis, Editions RETZ, 1982

Eva de Vitray Meyerovitch, *Rûmî et le soufisme*, éd. Du Seuil, 1977

Eva de Vitray Meyerovitch, *Anthologie de soufisme*, éd. Sindbad 1978

Eva de Vitray Meyerovitch, *Konya et la Danse cosmique*, éd. Jacqueline Renard 1989

J.Louis Prieto, *Messages et Signaux*, puf, Paris 1974 s.21

Jeanne MArtinet, "Clef pour la sémiologie", édition seghers, Paris, 1973-1975, s.7

Reger Goudy, *Avons-nous besoin de Dieu?* Desclée de Brouwer 1993, s.11-12

J. Paul Sartre, *L'Être et le Neant*, s. 653-708